

Tajné čítanie knihy «Cesta»

Dvaja bulharskí biskupi svedčia o vplyve, ktorý mala tajná prekladateľská činnosť knihy «Cesta» na ich život a na život ich veriacich na konci 20. storočia, keď bola v tejto balkánskej krajine viera prenasledovaná.

28.10.2025

Mons. **Hristo Proikov** sa narodil v Sofii (Bulharsko) v roku 1946. Za kňaza bol vysvätený v roku 1971 a za biskupa v roku 1994. V rokoch 1995

až 2024 pôsobil ako sofijský biskup katolíkov východného obradu. Bol svedkom prenasledovania bulharskej Cirkvi až do roku 1989, ktoré zahŕňalo väzenie, mučenie a mučeníctvo. Jednou z jeho duchovných kníh, ktoré ho sprevádzali v tom čase, bola práve *Cesta*, v jej prvom preklade do bulharčiny.

Druhým protagonistom videa je **Mons. Rumén Stanev**, narodený v roku 1973 v Kalojanove, neďaleko Plovdivu. Za kňaza bol vysvätený v roku 1999 a za biskupa v roku 2020. V súčasnosti je pomocným biskupom sofijsko-plovdivskej diecézy. Jeho skúsenosti s prenasledovaním v čase komunizmu sa týkajú najmä diskriminácie, ktorou katolíci trpeli.

Obaja sa v tomto videu delia o spomienky zo svojich kňazských rokov medzi mladými, o používaní Cesty na osobnú modlitbu a o

ťažkostiach, ktoré prinášalo žiť vieru v krajine, kde bola prenasledovaná.

Mons. Proikov to opisuje takto:

„Ako kňaz som mohol slúžiť omšu, mohol som kázať v kostole, ale tajná polícia tvrdila, že to je jediné, čo môžem robiť. Nemal som mať nič spoločné s mládežou, žiadna katechéza, žiadne iné aktivity. Robili sme to však potajme.

Pracoval som s mladými, stretávali sme sa často na chóre v kostole, kde spieva zbor. Nebolo ich veľa, len niekoľko, ale boli dobrí a rástli vo viere. Rád spomínam práve na tie časy, keď sme chodievali aj mimo mesta na výlety – boli sme veľmi šťastní, že môžeme byť spolu.

V tých časoch prenasledovania bolo všetko ťažké, nebezpečné, ale v istom zmysle to malo aj niečo romantické. Ak sa napríklad výlet skončil bez incidentu, človek cítil veľkú radosť,

že sa nič nestalo, a že splnil svoju povinnosť.

Knihu *Cesta* som spoznal vďaka jednému kňazovi, ktorý bol tiež vo väzení — otcovi Kупenovi Mikhaylovovi —, ktorý ju tajne preložil s pomocou Riccarda Estarriola. Ten bol veľmi odvážny: každý deň chodil skoro ráno na omšu a svojím príkladom nám všetkým dodával silu a odvahu žiť vieru.

Ani my sme nevedeli, že sa pripravuje preklad *Cesty*. Všetko to bolo tajomstvo medzi nimi dvoma – Riccardom Estarriolom a otcom Kупenom Mikhaylovom. Nakoniec, potajme, preklad vyšiel, bol vytlačенý vo Viedni a vrátil sa v podobe malého modrého zošitka, ktorý som nosil so sebou dokonca aj v aute.“

Mons. Stanev si zasa spomína na duchovné dobro, ktoré mu táto kniha

priniesla – jemu aj mladým, ktorých sprevádzal:

„Keď som začal chodiť do kostola, bol tam malý modrý zošitok – *Cesta* – veľmi si naň spomínam. Možno to bola jedna z mála katolíckych kníh, ak nie jediná, ktorá bola vytlačená. A bola aj veľmi praktická, lebo sa zmestila do vrecka – dalo sa ju ľahko nosiť.

Pamätám si, že sme ju často čítali, keď sme sa stretávali s mladými. A tiež počas ciest, púti, stretnutí – niekedy aj ako hru: „Povedz číslo, napríklad 385. Pozrime sa, čo to bude.“ Každý povedal nejaké číslo a potom sme čítali. A hovorili sme: „Aha, Pán ti týmto chce niečo povedať.“

Myslím, že *Cesta* vtedy na všetkých nás veľmi zapôsobila, lebo to bola jedna z mála kníh, ktoré sme vôbec mohli čítať. A myslím si, že nám veľmi pomohla, pretože aj posolstvo

Opus Dei hovorí o posväcovaní času, o posväcovaní každého okamihu. A to je kresťanstvo.

Pre všetkých kňazov tej doby, pre rehoľné sestry aj pre mladých, mala veľký vplyv. Ja ju dodnes veľmi rád čítam, aj spolu s mladými. *Cesta* mi každý deň ponúka malú myšlienku, podľa ktorej môžem žiť.“

Spomienky na prvý tajný preklad *Cesty* do bulharčiny

Nižšie prinášame rozprávanie o prvom preklade *Cesty*, prevzaté zo spomienok Ricarda Estarriola s názvom *Un corresponsal en el frío* [Preklad: Korešpondent v chlade].

Jednou z prvých vecí, ktoré som vždy robil, keď som prišiel do neznámej krajiny alebo mesta, bolo zistiť, kde a

kedy budem môcť nasledujúce ráno nájsť svätú omšu. Tak som postupoval aj prvýkrát, keď som prišiel do Sofie v roku 1968 (aby som informoval o summite Varšavskej zmluvy).

Jednou z prvých osôb, ktoré som spoznal v tlačovom stredisku, bol katalánsky emigrant menom Revuelta. Povedal mi, že pracuje ako novinár pre nejakú rozhlasovú stanicu či niečo podobné, a ja som hneď pochopil, že je v tlačovom stredisku preto, aby sledoval, ako si my dvaja španielski novinári (Eguiagaray a ja), čerstvo priletelí, poradíme s pokrývaním summitu Varšavskej zmluvy.

Keďže bolo už veľmi neskoro, opýtal som sa Revuelty, kde by som mohol nasledujúce ráno nájsť katolícku omšu. Pravdepodobne nemal žiadne pokyny zhora a jednoducho mi povedal, čo vedel: že nedávno vláda

dovolila znovuotvorenie malej kaplnky katolíckych sestier na ulici Asen Zlatarov. Tam som aj našiel omšu.

Pre istotu som nasledujúce ráno vyšiel z hotela veľmi skoro a zamieril ku kaplnke. Zazvonil som na zvonček pri bránke záhradky, ktorá obklopovala kostolík, a čakal som. Čakanie bolo dlhé, až kým mi neotvorila sestra v habite karmelitánok.

Opýtal som sa, či bude omša, a odpovedala, že áno, ale neskôr, o siedmej. Vošiel som do malého kostola a aj keď nemal ikonostas, všimol som si, že je východného obradu. Sadol som si do lavice. Postupne prichádzalo asi pol tucta ľudí, ktorí zostávali vzadu.

Po chvíli som si uvedomil, že som sa posadil do lavice určené pre klauzúrne sestry (ktoré zjavne nemohli žiť v úplnej klauzúre, ale

aspoň mali svoju lavicu). Našťastie som sa stihol presunúť. Nakoniec prišiel kňaz — samotný biskup Stratiev — a slávil svätú omšu vo východnom ohrade.

Zvyšok dňa som strávil snahou pochopiť, čo robia predstavitelia Varšavskej zmluvy, aby nejakým spôsobom zastavili Pražskú jar, aby som o tom mohol písať do *La Vanguardia*. Nasledujúce ráno ma tá istá sestra po omši požiadala, aby som zostal chvíľu, pretože „matka predstavená sa so mnou chce porozprávať“.

Moja prítomnosť tam, pochopiteľne, spôsobila určitý rozruch a pol tucta karmelitánok, ktoré tam žili, bolo zmätených. Matka Blazhena mi potom s veľkou jednoduchosťou porozprávala o ťažkostiach, ktoré táto karmelitánska komunita musela prekonať.

Keď som jej povedal, že som členom Opus Dei, spontánne zareagovala: „Nevieme, čo je Opus Dei, ale myslíme si, že to musí byť dobrá vec, pretože len nedávno uverejnil *Rabotnicesko Delo* (oficiálny orgán bulharskej komunistickkej strany) zúrivy článok proti tejto inštitúcii.“

Dal som jej niekoľko spisov Josemaríu Escrivá, ktoré som mal so sebou, a ona zariadila, aby som sa nasledujúce ráno mohol stretnúť s iným kňazom, ktorý tam bude sláviť omšu. Tým kňazom bol Kupa Mihajlov, gréckokatolícky farár, ktorý strávil 14 rokov vo väzení.

Práve on preložil *Cestu* do bulharčiny — jej prvé vydanie muselo byť vytlačené mimo Bulharska. Nechcel za svoju prácu žiadnu odmenu ani honorár, ale po dlhom prehováraní mi povedal, že by sa mu veľmi zišla nová písacia mašina s cyrilskou klávesnicou.

Môj ďalší pobyt v Sofii sa uskutočnil pri príležitosti X. zjazdu bulharskej komunistickkej strany (v roku 1971, tri roky neskôr). Keď som prišiel druhý raz, otvorila mi tá istá sestra a pokojne ma pozdravila slovami:

„Khristos e vüzkrüsnal!“ (Kristus vstal z mŕtvych).

Mal som odpovedať „Khristos e naistina vüzkrüsnal!“ (Kristus naozaj vstal z mŕtvych), ale nereagoval som včas. Bolo to počas Velkonočného týždňa podľa juliánskeho kalendára — takto sa kresťania východného obradu zvyknú vítať počas Veľkej noci. Počas tejto cesty som spoznal mladého kňaza Proykova.

Bol som taký roztržitý, že som z Viedne odišiel bez kúpy želanej písacej mašiny. Ospravedlnil som sa, ako som vedel, ale spýtal som sa sestier, či by namiesto nej nechceli iný dar. Matka Blazhena moje ponuky niekoľkokrát odmietla, no

jedna zo sestier, ktorá mala na starosti hospodárenie, mi navrhla, aby som im daroval automatickú práčku.

Už som si predstavoval, ako budem z Viedne prevážať práčku, no „ekonómka“ vedela — napriek klauzúre — že v sofijských obchodoch Korekom sa predáva presne taký model, aký potrebujú. Okamžite mi povedala značku, typ aj objem v litroch.

Tieto obchody predávali kvalitné výrobky, ale mohli v nich nakupovať iba cudzinci, členovia nomenklatúry alebo Bulhari, ktorí mohli preukázať, že vlastnia západné valuty.

V tú noc som počas večere s kolegami a diplomatmi spravil zbierku: jeden nemecký kolega a španielsky diplomat prispeli štedrými almužnami, takže sa vyzbierala suma, ktorú som chcel do daru investovať.

Na druhý deň, namiesto účasti na zasadnutiach zjazdu, som požiadal hotelového vrátnika, aby mi objednal transportné taxi. Keďže neprichádzalo, poradil mi, aby som sa spýtal jedného zo šoférov čiernych mercedesov nomenklatúry, či by ma nebol ochotný odviezť — samozrejme za „malú“ odmenu v dolároch.

Nikdy by som si nepomyslel, že to bude možné, ale pravdepodobne si šofér, keď videl môj červený odznak s menom, kosákom a kladivom (rovnaký ako mali účastníci zjazdu), myslel, že som zahraničný komunistický hosť. Nečudoval sa, keď som mu povedal adresu obchodu Korekom. Zaparkoval, kde chcel, a sám privolal vedúceho predajne, ktorému som ukázal papierik s údajmi od ekonómky.

Operácia sa skončila veľmi rýchlo: niekoľkí z nás naložili objemnú krabicu do kufra auta — a jeden

nosič, ozbrojený povrazom, sa dokonca chcel odviezť s nami, aby pomohol. Poďakoval som mu, ale povedal som, že to nie je potrebné, pretože práčka zostane na prízemí.

S otvoreným kufrom (práčka sa tam sotva zmestila) a porušením viacerých dopravných predpisov ma šofér odviezol na adresu, ktorú som mu dal.

Keď zastavil pred bránou kostola, kde bolo uvedené číslo, pozrel na mňa s údivom a povedal: „*No tova e tsurkva!*“ („Ale veď to je kostol!“).

Odpovedal som mu, že áno, je to kostol, zazvonil som na zvonček a bez ďalších vysvetlení som ho požiadal, aby mi pomohol odniesť práčku. Vrátnica otvorila dvere, uvidela ma a hneď privolala celú komunitu.

Škoda, že to nikto nenatočil: čierne auto nomenklatúry so všetkými

oficiálnymi nálepkami strany, ktoré
priváza práčku bosým
karmelitánkam, kým ony s úžasom
sprevádzajú šoféra a mňa, nesúcich
práčku, a volajú: „Zázrak! Zázrak!“

Cestu späť sme prešli v tichosti. Mám
dojem, že šofér mercedesu sa
rozhodol o našom „dobročinnom
skutku“ svojim nadriadeným radšej
nepovedať.

.....

pdf | document generated
automatically from [https://opusdei.org/
sk-sk/article/tajne-citanie-knihy-cesty/](https://opusdei.org/sk-sk/article/tajne-citanie-knihy-cesty/)
(04.04.2026)